

KÉT ÉRDEKES MUNKA.*

(Második és befejező közlemény.)

II.

BASTIAN ADOLF egyike korunk legnagyobb készségségű tudósainak és világrészeket bejárt utazóinak. Schmidt Julian szerint Bastian Adolf valószínűleg domborodik ki, s ma holnap Németország nagyságai és büszkeségei

* *Erzählungen und Fabeln aus Hinter-Indien*, von Adolf Bastian. Aus d. Zeitschrift der Deutschen morgenländ. Gesellschaft und Petermann's Mittheilungen. Bremen, 1872.

között foglaland helyet.* Ujabban is *Erzählungen und Fabeln aus Hinter-Indien* cím alatt igen érdekes kötettel ajándékozta meg az olvasó világot, melyből mutatványkép közöljük azon számú beszélykét, mely a *Revue Moderne* szerint többet ér sok hírneves nemzetgazdász vaskos kötött munkájánál. A nemzetgazdasági beszélyke így hangzik:

Hajdanában élt egy hatalmas király, ki roppant fénnyel és pompával uralkodott Batharath fölött. A királyt Humayum-nak hívták. Midőn egy ízben seregének élén lovagolt, egyszerre szomjuság fogta el és megparancsolta, hogy vizet hozzanak neki, de ha

* E hírneves és merész utas 1826. július 26-án született Brémában. Atyja tekintélyes kereskedő, ki fiát kiváló neveltetésben részesíté. A berlini, heidelbergi, prágai és jenai egyetemek látogatása után az eleven eszű és alapos készségsű ifju abban hagyva a jogot, természettani tanulmányoknak szentelte minden idejét. 1851-ben, mint orvos, egy Ausztraliába vitorlázó hajóra szállt, és beutazta egész Újzeelandot és Peru déli tavait. Itt Cuzkóban egy ideig az Inkas korbéli régiségek tanulmányozásával foglalkozott, majd Nyugat-indián keresztül az Új-világ északi részébe hajózott, innen a Misszissippí és Mizzouri mentében összevissza járta Mexikót, Californiát San Franciskóból a nagy ocean északi részén át Khinába, Kelet-indiába utazott, hol különösen Kalkuttában huzamos ideig tartózkodott, és hogy a brahminhinduk hazáját és ősi kulturáját közelebbről megismerhesse, a Gangest és a Mahraltok földjét a szélrőzsa minden irányában beköborolta, míg végre Bombayből Basrába, Basrából Bagdadba ért. Itt szemügyre vette Babylon és Ninive romjait, azután Mezopotámiába és nyugotnak Syriába és Palaesztinába utazott. A vörös tengeren átkelve Mekkában egy karavánhoz csatlakozott és azzal ment. E kikötőből, Seyhellen és Maskarent érintve a jéreménység fokának előhegyei oldalán a kafferok földjére lépett, azután kutatás tárgyává tette Dél-afrika nyugati partjain fekvő portugall gyarmatokat, benézett Sibiériába és Sierra Levne és Szenegambia megtekintése után visszatért Európába. Ennyiből áll első körútjának dióhéjba szorított története. 1859-ben december havában hozzáfogott a roppant anyaghalmoz rendezéséhez, és nem sokára több kötetes munkák láttak tőle napvilágot, melyek között legnagyobb figyelmet az *Ein Bericht in San-Salvador, der Hauptstadt des Königreichs Congo* kötött. Második nagy útjára 1861-ben kelt, melyből mind e mai napig nem tért vissza, de annál több kisebb nagy értékes művet küldött sajtó alá elhagyott hazájába.

az egész környéket tövé tették, vízre sehol sem akadtak. Lovaglás közben a király egy gyümölcsös kertre bukkant, melyben pompás gránát almafák voltak koronába borulva. A király oda szólt a kerítés mellett álló vén pásztorhoz, ha nem tudna-e neki egy pohár vízzel szolgálni. És a pásztor ezt válaszolá:

— Vízet uram itt hasztalan keressz, de gránát almám az van elég, ha szolgálhatok, egy térj be, pihenj meg kissé e sátor alatt, addig a gyümölcsnedvből elkészítem italedat.

És Humayum király belépett és leült a sátorban, mialatt az öreg pásztor leszakított egy gránát almát s tiszta fehér asztalkendőre tette. Midőn kinyomni kezdé, a tiszta nedv csordultig megtölté a serleget, melylyel aztán megkínálta vendégét. Az italra a király egészen fölüdült és megkérde az öreg pásztor, vajjon fizet-e e fák után adót. A pásztor így szóllott:

— E gyümölcsfák, valamint azelőtt, ugyan is adómentesek, de vannak itt a közelben egyes növények és fák, melyek adókötelesek.

— És mennyit szoktál évenként bevenni e fák gyümölcséből? — kérde továbbá a király.

— Az utolsó években háromszáz arany-szalungot s azon felül még nekem is marad elég.

A király erre gondolkodóba esett: e gyümölcs kert fái messze kiterjednek, ha megadóztatnám igen szép jövődelmet hajtanának a konyhára. És míg e gondolatokkal foglalkozott, megkérte a kertészt, hogy sajtoljon ki neki még egy almát. A vén pásztor azonnal engedelmeskedett, leszakított egyet a pavillon elé hajló ágról és levét a király szemei előtt csurogtatta a pohárba, de most nem csak hogy egygyel nem, de kettővel, hárommal, sőt tízzel sem telt meg a pohár.

— Mi ez? — kérde a király. — Előbb egy gránátalma nedvével csordulásig megtelt a pohár, míg most tíz darabot sajtoltál ki, s még mindig nem elég?

Az öreg pásztor fejét rázva így szóltott:

— Barátom, ennek titka igen egyszerű, ő felsége a király, ki országunk fölött uralkodik, e pillanatban bizonyosan azon gondolatra jött, hogy adót vet a gránátalmafákra. Mihelyt beáll ez az eset, azonnal összetöppö-

pörödnök s alig lehet valami jóra való kis nedvet kipréselni belőlök.

Humayum király ekkor így gondolkodott magában: midőn imént elhatároztam a gyümölcsfák megadóztatását, nedvük elszáradt, vajjon mi történik akkor, ha most az ellenkezőre határozom el magamat. És ugyan, a miként beszélt, azután megkérte az öreg pásztort, hogy szakítson le neki még egy almát és tegyen újra kísérletet.

Az öreg szót fogadott, s midőn a letépett almát sajtolni kezdé, annyira elborítá az a serleget, hogy még az asztalra is jó adag jutott. A kertész pásztor ekkor boldog ujjongásba tört ki és örömtől ragyogó arccal mondá: tudod-e barátom, mi a titka ennek? Ő felsége a király, ki országunk fölött uralkodik, e pillanatban bizonyosan azon gondolatra jött, hogy még se vet adót a granátalmafákra. Még nagyapántól hallottam, s ez hagyományyszerűleg szállt nemzedékről nemzedékre, hogy ha az ország feje adót vetett oly terményekre, melyek adót azelőtt nem fizettek, akkor a fák elkallódnak, a gyümölcs zamatját és édességét veszti s lassanként teljesen elpusztul. Így van ez más dolgokkal is, azokkal is, melyek adót fizetnek, ha túlhaladja az a rendes mértéket. A fák elszáradnak, a földművelés elparlagosodik, a kertek és pázsitok vadonná válnak. Keveset fog, a ki sokat marmol, s ki kevéssel beéri gyarapodik.

— Mi oka ennek? — kérdi a király, és a vén pásztor eképp válaszolt:

— Ha az adó fölötte nagy, akkor a kertek és földek tulajdonosaiban lassanként vész a munkakedv, terjed az egykedvűség, közönyösség, mely mindent pusztulni hagy, mi által a jövedelmi adó csökken. Míg ha az adó mérsékelte, az emberek fűrgébbek szorgalmasabbak, kertre, mezőre több gondot fordítanak. Látván, hogy gyarapodnak, örömessebb nyulnak az ásóhoz, kapához, sőt kölesnősen serkentik egymást. Olyanok, kik azelőtt csak két-három fát szoktak ültetni, ápolni, most kilenc-tízet ültetnek, mi által az adóilleték szaporodik és nagyobbá lesz, mint azelőtt volt.

És Humayum király belátta, hogy az öreg igazat beszél. Ezalatt odaérkezett fényes kísérete is, s midőn a lovagok a pavillonnal szemközt helyet foglaltak, észrevette a pász-

tor, hogy egész idő alatt a királylyal beszélt. A szegény öreg halálra ijedt, reszketett és elsápadt. A király azonban megparancsolta minisztereinek, hogy állítsanak ki az öreg számára egy szabadalmi levelet, mely szerint kertje után soha adót nem fizet, s mely őt az egész kerület teljhatalmu igazgatójává nevezi.

És midőn a király hazaérkezett székvárosába, a következő rendeletet intézte hivatalnokaihoz: — Oly tárgyak, melyek azelőtt adómentesek voltak, ezután is azok maradnak. A közpiacokon, sorompóknál és harmincadoknál pedig az illetékek leszállítandók. Minden hivatalnok e rendelet szerint köteles eljárni.

És a böles király országában az adójövedelme évről-évre szaporodott, virágzásnak indult a földművelés és ipar, a nép pedig boldog megelégedésben áldotta nagy fejedelmét.

Cs. J.